

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Філоненко Оксана Вікторівна,

аспірант кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

МІНІМІЗАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ЗУПИНКИ, СТОЯНКИ ТА ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Урбанізація, зростання автомобілізації та дефіцит паркувального простору перетворюють дотримання правил зупинки, стоянки та паркування на один із найбільш конфліктних сегментів забезпечення безпеки дорожнього руху. Водночас саме цей сегмент характеризується високою частотою «контактних» управлінських ситуацій, коли уповноважена посадова особа безпосередньо взаємодіє з водієм/власником транспортного засобу та в межах наданих повноважень реалізує дискрецію щодо фіксації порушення, кваліфікації діяння, вибору способу документування, застосування заходів забезпечення провадження, належного повідомлення та контролю виконання постанови. За таких умов будь-яка слабкість процедурних запобіжників, недостатня прозорість або нерівномірність правозастосовної практики створюють корупціогенні «точки входу», зокрема для пропозиції/одержання неправомірної вигоди з метою уникнення відповідальності чи зменшення негативних наслідків. Показово, що законодавче визначення корупції пов'язує її з використанням службових повноважень чи пов'язаних можливостей задля одержання неправомірної вигоди, а також з пропозицією чи наданням такої вигоди з метою схилення посадової особи до протиправної поведінки; відтак мінімізація корупційних ризиків у розглядуваному провадженні має розглядатися як елемент забезпечення доброчесності та належного публічного адміністрування, що узгоджується з превентивною логікою антикорупційної політики [1].

Нормативне підґрунтя відповідальності та процедур притягнення у відповідній сфері є комплексним. Матеріальні правила поведінки водіїв закріплено у Правилах дорожнього руху, зокрема в розділі 15 «Зупинка і стоянка», який визначає базові вимоги до місць

та способів зупинки/стоянки, а також передбачає заборони, порушення яких слугує підставою для притягнення до адміністративної відповідальності [2]. Підстави відповідальності й окремі склади адміністративних правопорушень установлені КУпАП, де, серед іншого, охоплено порушення правил зупинки та стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, а також суміжні порушення режимів руху/зупинки у спеціальних зонах. Окремий блок становлять правопорушення у сфері паркування: КУпАП містить спеціальну статтю щодо порушення правил паркування транспортних засобів, у тому числі неоплати вартості послуг користування майданчиком для платного паркування, що вказує на поєднання публічно-правового та організаційно-господарського елементів у відповідних відносинах. Важливим антикорупційним запобіжником є й те, що КУпАП прямо встановлює відповідальність інспектора з паркування за прийняття готівкових коштів як за оплату послуг паркування, так і за оплату штрафів, накладених на місці вчинення правопорушення, що спрямовано на розрив найбільш ризикового «контактного» каналу грошових розрахунків [3].

Типові корупційні ризики у провадженні справ про порушення правил зупинки, стоянки та паркування доцільно локалізувати за фазами адміністративного процесу. На етапі виявлення та фіксації порушення ключовим ризиком є вибірковість реагування (селективність): на практиці посадова особа може «не помітити» порушення або, навпаки, надмірно формалізувати незначні відхилення залежно від поведінки адресата впливу. Далі виникає ризик маніпуляції кваліфікацією: підміна більш суворого складу «м'якшим», зміна фактичних обставин у матеріалах (місце, час, наявність перешкод дорожньому руху), навмисне створення дефектів доказування для подальшого закриття справи. На етапі розгляду й винесення постанови суттєвими є ризики непрозорості прийняття рішення та недостатньої мотивованості; у контактних моделях правозастосування саме комунікація «на місці» може використовуватися для схилення до неправомірної вигоди «за невнесення постанови», «за заміну заходу», «за непочаток тимчасового затримання». Додатковий пласт становлять ризики, пов'язані з тимчасовим затриманням і зберіганням транспортних засобів: потенційний конфлікт інтересів (наближеність до суб'єктів господарювання, що надають відповідні послуги), створення штучних перешкод для швидкого повернення транспортного засобу,

нав'язування «посередницьких» послуг. У сукупності це підриває довіру до державної антикорупційної політики, оскільки дрібна, але масова корупція у сфері повсякденних адміністративних процедур формує уявлення про «купівлю» правозастосовних рішень як норму.

Цифровізація та автоматична фото- і відеофіксація істотно змінюють архітектоніку корупційних ризиків, зменшуючи частку безпосереднього контакту та частково стандартизуючи доказування. КУПАП передбачає особливий режим відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, а також за порушення правил зупинки, стоянки, паркування, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), покладаючи відповідальність на «відповідальну особу» (власника/керівника юрособи або належного користувача), що зміщує фокус із суб'єктивного сприйняття інспектора на об'єктивований факт фіксації. Принципово, що закон встановлює мінімальні стандарти фіксації у режимі фотозйомки (відеозапису): фіксуються дата, час, місце розташування транспортного засобу (у тому числі через географічні координати), інші ознаки складу правопорушення; обов'язковими є щонайменше два зображення з різних або протилежних ракурсів, а у випадку неоплати паркування за відсутності автоматизованої системи контролю – додаткові зображення, що підтверджують відсутність документа про оплату [3]. Саме ці вимоги, будучи реалізованими у належній ІТ-архітектурі з журналюванням дій, здатні підвищити прозорість процедур і ускладнити приховані домовленості. Водночас цифровізація породжує нові ризики: несанкціонований доступ до інформаційних систем і модифікація даних; слабкі механізми автентифікації посадових осіб; «людський фактор» на етапі відбору матеріалів, завантаження зображень або формування постанови; технічні помилки (хибна ідентифікація місця/координат, неякісні зображення), які за відсутності ефективних процедур оскарження можуть перетворюватися на системні порушення прав особи. Отже, технологічне рішення саме по собі не є універсальною протиотрутою від корупції: воно має бути вплетене у процесні гарантії, сумісні з вимогами законності, пропорційності та ефективного захисту.

У контексті мінімізації корупційних ризиків пріоритетною є побудова «безперервного» та контрольованого ланцюга адміністративної процедури – від фіксації до виконання постанови – з максимальною цифровою простежуваністю кожної дії уповноваженої особи. По-перше, доцільно посилювати стандартизацію рішень і

доказування: фактичні дані мають формуватися технічними засобами за уніфікованими параметрами, а будь-яке відхилення (скасування матеріалу, заміна кваліфікації, ручне редагування реквізитів) повинно залишати технічний слід, доступний для внутрішнього та зовнішнього контролю. По-друге, правозастосовна практика потребує організаційного «розведення» функцій: зменшення концентрації повноважень «в одних руках» (коли одна посадова особа одночасно фіксує, формує матеріали та визначає подальшу долю справи) і впровадження механізмів вибіркового аудиту, ротації та перевірок доброчесності на корупціогенно чутливих ділянках. По-третє, у сфері паркування слід послідовно забезпечувати безготівковість взаєморозрахунків і нульову толерантність до готівкових платежів на місці, що кореспондує і з прямою заборонаю (караністю) прийняття готівки інспектором з паркування в межах КУпАП [3]. По-четверте, варто інституціоналізувати «прозорість процедур» для адресатів впливу: зручний доступ до фотодоказів і реквізитів справи, зрозумілі строки та канали оскарження, єдині комунікаційні стандарти (без «неофіційних» контактів), що знижує спокусу вирішувати питання через неправомірну вигоду. Нарешті, на рівні законодавчого та підзаконного регулювання доцільно уточнювати та узгоджувати процесні стандарти цифрової фіксації, захисту даних і доказової придатності матеріалів, одночасно зберігаючи баланс між ефективністю притягнення та гарантіями прав особи, оскільки саме цей баланс є маркером якості публічного управління та відповідності міжнародним очікуванням щодо реалізації державної антикорупційної політики.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/print>
2. Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/print>